

ΝΕΟΣ
ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΙ ΕΘΝΙΚΩΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE

CI-DEVANT

E. J. BRILL.

LEIDE — 1904.

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΞ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΣΑΡΙΤΟΥ

Ὁρθῶς ὁ κ. Γουλιέλμος Cröneri εὔχεται τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Νικολάου Μεσαρίτου ὑπὸ τοῦ κ. Heisenberg, τοῦ πρώτου γνωρίσαντος εἰς τοὺς φίλους τῶν βυζαντιακῶν γραμμάτων τὸν λόγιον τοῦτον τελευτῶντος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος μητροπολίτην τῆς Ἐφέσου. Λέγων δὲ ταῦτα ὁ κ. Cröneri προσθέτει τάδε· «Καὶ θὰ ἦτο μὲν μάλιστα ἐπιθυμητὴ ἡ εὑρεσις καὶ ἄλλων χειρογράφων, ἐπειδὴ οἱ περὶ ὧν ἔγεινε λόγος κώδικες τῆς Ἀμβροσιακῆς βιβλιοθήκης εἶνε ὑπεράγαν κεκολοβωμένοι. Ἄλλὰ φαίνεται, ὅτι ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν αὕτη εἶνε ματαία . . .»¹. Εἶνε δὲ οἱ Ἀμβροσιακοὶ κώδικες τοῦ Μεσαρίτου, οἱ μόνοι μέχρι τοῦδε γνωσθέντες, ὁ ὑπ' ἀριθ. F 96 sup., περὶ οὗ ἔγραψεν ὁ Heisenberg ἐν τοῖς *Analecta, Mitteilungen aus italienischen Handschriften byzantinischer Chronographen*, καὶ ὁ F 93 sup., περὶ οὗ διέλαβον οἱ συντάκται τοῦ ὅσον οὕτω ἐκδιδομένου καταλόγου τῆς Ἀμβροσιακῆς βιβλιοθήκης κκ. E. Martini καὶ D. Bassi². Ἀπετέλουν δὲ ποτε οἱ δύο νῦν κεχωρισμένοι οὗτοι κώ-

¹ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. ΙΓ' (1904) σ. 192.

² *Un codice di Niccolò Mesarita* ἐν τοῖς *Rendiconti della R. Accademia di archeologia, lettere e belle arti di Napoli*. 1903. Ἴδε καὶ *Pargoire Nicolas Mésarites métropolitte d'Éphèse* ἐν τοῖς *Echos d'Orient* Ἔτ. Ζ' (1904) σ. 249 κ. ἑ. - Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως Νικόλαος Μεσαρίτης ἐν *Βυζαντινὸς Χρονικὸς* (1904) σ. 389 κ. ἑ.

δικες ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν, καθ' ἃ ἀπέδειξαν οἱ δύο Ἴταλοὶ λόγιοι ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ πραγματείᾳ. Καὶ ἤδη μὲν ὁ κ. Heisenberg διὰ τῆς μελέτης τοῦ κώδικος F 96 sup. κατέστησε πρῶτος γνωστὸν τὸν ἀξίον πολλῆς προσοχῆς Βυζαντινὸν λόγιον, ἀποδείξας διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ μελετηθέντων ἔργων αὐτοῦ, ὅτι μετὰ διαφορῶς περιπετείας ἐξέπεσεν εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ μὸνῃν Ἄνω Λάγκους. Ἐκ δὲ τῶν ἐκ τοῦ ἄλλου κώδικος προσθετῶς γνωσθέντων ἔργων τοῦ Μεσαρίτου βλέπομεν αὐτὸν ἐκ νέου ἀνερχόμενον τελευτῶντος τοῦ βίου εἰς τιμὴν καὶ ἀξίωμα καὶ ἀναβαίνοντα τὸν μητροπολικὸν θρόνον τῆς Ἐφέσου, ὃν κατεῖχε τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ 1216.

Παρά δὲ τὸν δυσοίωνα φόβον τοῦ κ. Cgöneri, ἐκφράσαντος τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι δύσκολος εἶνε ἢ εὔρεσις καὶ ἄλλου κώδικος τοῦ Μεσαρίτου, εὕρισκομαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ γνωρίσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος καὶ τρίτον κώδικα τοῦ μητροπολίτου τῆς Ἐφέσου, ἤδη ἐν ἔτει 1876 ὑπ' ἐμοῦ μελετηθέντα. Εἶνε δὲ οὗτος ὁ Phil. CVII τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, διαλαθὼν μέχρι τοῦδε τοὺς ἐρευνητὰς ἕνεκα τῆς ἀτελείας τῆς περιγραφῆς αὐτοῦ ἐν τοῖς καταλόγοις τοῦ Nessel καὶ Lambecius. Ὁ κώδιξ οὗτος, συνεσταχωμένος μετὰ τῶν ὑπ' ἀρ. CV καὶ CVI καὶ γεγραμμένος τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, περιέχει δύο μόνα ἔργα τοῦ Μεσαρίτου. Εἶνε δὲ τάδε· α') ἐν φ. 1^α « Νικολάου τοῦ Μεσαρίτου ἐπιστολὴ ὡς ἀπὸ προσώπου μοναχοῦ τινὸς Νεοφύτου μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν ἀποσταλεῖσα πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ βασιλεύσαντα βασιλεῖα Ῥωμαίων Λάσχαρι κύρ Θεόδωρον ». Ἄρχ. *Προσκυρεῖ τὴν κραταιὰν καὶ ἀγλίαν βασιλείαν σου ὁ μοναχὸς Νεόφυτος. Τέλλ. ὧν ἔτλης πόνων τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος ἕνεκεν. Εὐρηται καὶ ἐν τῷ Ἀμβροσιακῷ κώδικι F 96 sup, φ. 45^α. Ἴδε Heisenberg ἐνθ' ἀν. σ. 22· β') ἐν φ. 3^β « Τοῦ αὐτοῦ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Προικονή[σου] ἄρτι πρώτων ἀποστήλαντι (διωρθωμένον εἰς*

ἀποστείλαντι) αὐτῷ ἐκ περδικῶν ὡά». Ἄρχ. Ἀχρι καὶ ἄρτι πρόεδρε νησιδίου μὲν εὐπεριγράπτου Πρηκορισίων ἀνδρῶν, ἄνερ δὲ θεῖς καὶ θύτα τοῦ μεγάλου καὶ πρώτου ἀρχιερέως θεοῦ. Τέλ. ἢ καὶ εὐχαριστοῦντες τὸ παρὸν καὶ οὐτιδανόν σοι γράμμα ἐσχεδιάσαμεν, ἀπολαβόντες καὶ τὸν τυρόν. Καὶ τὸ δεύτερον ταῦτα γράμμα διαλαθὼν τὸν κ. Heisenberg περιλαμβάνεται ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι ἐν φ. 43⁶ κ. ε.

Ὅστω διὰ τὰ δύο τοῦλάχιστον ταῦτα ἔργα τοῦ Νικολάου Μεσαρίτου δύναται ὁ μέλλων ἐκδότης νὰ εἶνε ἀσφαλέστερος, ἅτε δυνάμενος νάντιβάλλῃ τὸν ἔστω καὶ μεταγενέστερον Βιενναῖον κώδικα. Ὅποια δὲ ἡ κατάστασις αὐτοῦ δύναται νὰ κριθῇ ἐκ τοῦ ἐξῆς μέρους τῆς πρώτης ἐπιστολῆς, ὅπερ ἐκδίδω ἐνταῦθα κατὰ τὸ ὑπ' ἐμοῦ γενόμενον ἀντίγραφον ἐν ἔτει 1877, ὅτ' ἐμελέτησα τὸν κώδικα ἐν Βιέννῃ.

Τὸ τειμάχιον τοῦτο ἔχει ὧδε·

Τίς γὰρ ὡς σὺ, ἀλλίνα (γρ. ἀλλ' ἵνα) καὶ πάλιν ἱρῶ, δόξα ῥωμαίων ἠγωνίσαστο καὶ ἠνδρίαστο καὶ τὴν καταπεσοῦσαν ἐλευθερίαν καὶ εὐδοξίαν ἡμῶν ἐπανώρθωσεν (γρ. ἐπηνώρθωσεν) καὶ τὰ δισκορπισμένα ἐπισυνάγει (γρ. ἐπισυνάγει) καὶ τὴν ἀπολλυμένην ἐφευρίσκει δραχμὴν καὶ εἰς ἐνώτητα (γρ. ἐνότητα) τοῦ ῥωμαϊκοῦ συστήματος ἐπανάγει· κἄν τινες νῦν καθά τινες ἀτίθασσοι (γρ. ἀτίθασσοι) λυκοὶ ἦκαί (γρ. ἦ καὶ) παρδάλεις ἀνήμεροι τὸ θηριῶδες καὶ ἔτι ἐνσπερμιζόμενοι μετὰ τοῦ ὑπὸ τὴν ἀκαταμάχητον (χωρίον ἐφθαρμένον) πειμνίου τῆς βασιλείας σου συμβοσκηθῆναι θέλουσιν οὐμειοῦν· οὐς καὶ πεποιθαμένους εἰς θεὸν τῆ σῆ κληρονομίᾳ ἐγκαταριθμήσῃς καὶ τοῖς τῷ σῷ θρόνῳ παρεστηκόσι συντάξῃς ἐκ τῆς σῆς τραπέζης ἄρτον λαμβάνοντας. Εἰ γὰρ ἀγέρωχος Ἴταλὸς πολυχρονίους σπονδὰς ἐξαίτεται καὶ εἰρωνικᾶ (γρ. εἰρηνικὰ) καλεῖν ἐθέλει μετὰ τοῦ κράτους σου ὁ χθὲς νόμῳ πολέμου καὶ συσχεθεὶς καὶ κλοιοῖς σιδηρείοις περισφιγχθεὶς, τί ἂν οὗτοι καὶ δράσωσιν, εἰ καὶ ἔτι πρὸς τὸ σὸν κράτος ἀντιφορίζοντες ἄφρονές εἰσιν οὕτως καὶ νήπιοι. Ἄλλ' ἕως φ. 2^a πέτε σὲ (γρ. σε) φεύζονται οἱ κακοπράγμονας (γρ. κακοπράγμονες) καὶ κακόσχολοι οἱ αὐτικ . . . . ολόσαι (;) καὶ πατραλοῖαι καὶ

οὐκ ἐπὶ τὴν τροφὴν τῶν ἀπάντων σε φθάσουσι; Καὶ ἄρτον μὲν δακρύων αὐτοῦς οὐ ψωμίσῃς (γρ. ψωμίσεις), ἀλλὰ θυμηδίας, ἀλλὰ χαρᾶς, ἀλλὰ πεφυραμένον ἀγαλλιᾶσαι καὶ πάσης νοστιμότητος κατακώχιμον. Ἄλλ' εὐ γε (γρ. γέ) σοι, ἀριστεῦ ἀγλαόνικε, τοῖς ἔθνεσιν ἀπροςμάχητε, εὐ γε (γρ. γέ) σοι, βάλλ' οὖν τὰ πολεμικὰ τόξα οὕτω καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλευε συντηρῶν τὴν πάτριον καὶ ὀρθόφρονα πίστιν ἡμῖν ἀνόθευτον, ἀκαπήλευτον . . .